

Глуган Владислава Сергіївна,
*студентка 3-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»*
Науковий керівник: к. ю. н., доцент,
доцент кафедри цивільного права Некіт К. Г.

СПОСОБИ ВВЕДЕННЯ ОБМЕЖЕНЬ ЩОДО РЕЛІГІЙНОЇ СВОБОДИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Сам факт введення обмежень на участь у громадських релігійних святах під час пандемії не є несподіванкою. Вірус поширюється крапельним шляхом, і експерти в галузі епідеміології, включаючи саму Всесвітню організацію охорони здоров'я, стверджують, що його поширення може бути обмежене тільки шляхом скорочення прямих контактів між людьми.

Здійснення релігійної свободи в зовнішньому аспекті, у свою чергу, природним чином пов'язане з тим, що люди залишають свої будинки і збираються в священному просторі. Отже, церкви є одним з місць, де потенційно може відбутися зараження. Той, хто виходить з припущення, що вірус – це Божя кара і тому не шкодить праведникам, ризикує емпірично фальсифікувати свою теорію, як це сталося, наприклад, у Києво-Печерській лаврі. Митрополит Павло у своєму відео зверненні, яке було опубліковано на Youtube-каналі «Лавра. Шлях порятунку» та мало назву «Великий піст», закликав українців відвідувати церкву, служби та молитися, бо ««молитва і походи в храм важливіше карантину і коронавірусу». Також, він надав прямі рекомендації, які суперечать карантинним обмеженням, а саме: «ходіть до храму, причащайтесь і причащайте маленьких дітей... Всі поспішайте в храм, читайте Псалтир, Євангеліє, обіймайте один одного [1].

Водночас важливим є те, що Києво-Печерська лавра вжила заходи щодо забезпечення захисту вірян шляхом створення і затвердження спеціальних правил протидії розповсюдженню коронавірусу. Серед основних вказівок було, по-перше, закликання вірян не піддаватись паніці, та по-друге, виконання прямих вказівок щодо дотримання санітарно-епідеміологічних заходів у церквах та монастирях. Головним засобом та заходом забезпечення захисту віруючого населення, було застосування санітарних розчинів для дезінфекції всієї

площини ікони, до яких прикладаються віряни. Та основною третьою рекомендацією та вказівкою було використання одноразових стаканчиків для вживання (або запивання) води після причастя. Але незважаючи на встановлення всіх заходів для забезпечення максимального захисту вірян, вони були малоефективні. На наступний день після розповсюдження відео звернення з закликом до відвідування церкви та моління, у чотирьох священнослужителів був підтверджений факт захворювання коронавірусом. Незабаром, цей діагноз підтвердився ще у 26 людей [3].

Створення обмежень на здійснення права на свободу віросповідання з передумовою щодо здоров'я населення здається цілком доведеним. Однак окремі країни Європейського Союзу відреагували на епідемію дуже різними способами і ввели дуже різні обмеження на здійснення права на свободу віросповідання.

З подібним розмаїттям ми стикаємося і в Сполучених Штатах. Алексіс Арто з Портсмутського університету ставить важливе питання: «Враховуючи, що спосіб і ризик передачі вірусу однаковий у всіх цих країнах, чому існують такі розбіжності в державній політиці?» [2, с. 3].

Теоретично можна уявити собі принаймні три способи визначення масштабу і формування обмежень у галузі релігійної свободи. По-перше, державні органи самостійно визначають їх обсяг і нав'язують церкві і релігійним громадам карантинні обмеження, як наприклад, Бельгія, Франція, Ірландія, Великобританія. По-друге, державні органи владно узгоджують форми та обсяг обмежень з представниками основних церков і релігійних громад (Німеччина, Польща, Італія або Австрія під час другої хвилі пандемії) або, органи державної влади домовляються про форми та обсяг обмежень з представниками основних церков і релігійних общин під час пандемії). Та третій спосіб, це коли державні органи надають відповідальним за церкви та релігійні об'єднання автономію, яка виражається в тому, які міри вони визначили для зберігання здоров'я своїх послідовників, – це відбувалось у таких країнах, як Іспанія та Нідерланди під час другої хвилі пандемії.

Вибір методу введення обмежень сам по собі показує ставлення органів державної влади до релігії та релігійних громад. У той час як у випадку першої хвилі пандемії рішення про введення обмежень могло бути обумовлено терміновістю ситуації і необхідністю діяти ситуативно, то в разі другої хвилі це був цілком усвідомлений вибір [5]. Безсумнівно, найбільшу довіру до церков і релігійних громад було виявлено в тих державах, де було застосовано третє рішення.

Що стосується України, то у цьому контексті є доцільним охарактеризувати ст. 64 Конституції України, згідно з якою, конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, зазначених в Основному Законі. Одним з цих випадків є введення воєнного або надзвичайного стану, тому що в цих умовах можуть встановлюватися обмеження прав і свобод людини, але з обов'язковим зазначенням строку цих обмежень [6].

Так, на сьогоднішній день в Україні не зафіксовано введення надзвичайного стану, тільки карантин (надзвичайну ситуацію), метою якого згідно з Законом України «Про правовий режим надзвичайного стану» є усунення загрози і швидке ліквідування особливо тяжких надзвичайних ситуацій природного або техногенного характеру. В даному аспекті розповсюдження гострої респіраторної хвороби розглядається як загроза природного характеру, а саме пандемія коронавірусу, яка через швидкість передачі та великою ймовірністю зараження, потребує вжиття негайних засобів для забезпечення захисту та збереження здоров'я та життя людей.

На основі положень законодавчого акту, а саме ст. 4 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану», важливим є підведення підсумку, що правовий режим надзвичайного стану може стати дієвим засобом в протистоянні пандемії коронавірусної інфекції, тому що нормативні приписи розширюють коло повноважень державної влади, які неодмінно здійснюють допомогу в боротьбі не тільки з розповсюдженням гострої респіраторної, а й інших проблем природного та техногенного характеру [7].

Література:

1. Монастырь на карантине: в Киево-Печерскую лавру вселился коронавирус, 2020. С. 1. URL: <https://currwnttime.tv>
2. de La Ferrière, Alexis Artaud. Coronavirus: How New Restrictions on Religious Liberty Vary Across Europe. The Conversation, 2020. С. 3. URL: <https://theconversation.com/coronavirus-how-new-restrictions-on-religiousliberty-vary-across-europe-135879>
3. Коронавірус у Києво-Печерській лаврі: вже 30 хворих, 2020. С. 1. URL: <https://bbc.com>
5. Rev. George Valcu, CROCEU General Secretary The impact of COVID-19 pandemic on Churches – Churches' Social Teachings in response to COVID. С 1. URL: <https://www.romorth.eu>
6. Конституція України від 28.06.1996 р. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
7. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 28.12.2015 р. № 1550–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>